

I sag 90/83

angående en anmodning, som High Court of Justice, Queen's Bench Division, Divisional Court, i medfør af EØF-traktatens artikel 177 har indgivet til Domstolen for i den for nævnte ret verserende sag

MICHAEL PATERSON, appellant,

mod

W. WEDDEL & COMPANY LIMITED, indstævnt;

RONALD EDMOND BROOK, appellant,

mod

EXETER HIDE AND SKIN COMPANY LIMITED, indstævnt;

ALBAN DEREK KEDWARD, appellant,

mod

FREDERICK ANTHONY LEYLAND, indstævnt,

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af artikel 14a, stk. 2, litra c), i Rådets forordning nr. 543/69 af 25. marts 1969 om harmonisering af visse bestemmelser på det sociale område inden for landesvejs-transport (EFT 1969 I, s. 158) som ændret ved Rådets forordninger nr. 515/72 af 28. februar 1972 (EFT 1972 I, s. 127) og nr. 2827/77 af 12. december 1977 (EFT L 334, s. 1),

har

DOMSTOLEN (første afdeling)

sammensat af afdelingsformanden T. Koopmans, dommerne Mackenzie Stuart og G. Bosco,

generaladvokat: P. VerLoren van Themaat
justitssekretær: P. Heim

afsagt følgende

DOM

Sagsfremstilling

I — Faktiske omstændigheder og skriftveksling

Ved bestemmelserne i Rådets forordning nr. 543/69 af 25. marts 1969 om harmonisering af visse bestemmelser på det sociale område inden for landevejstransport (EFT 1969 I, s. 158) som ændret ved Rådets forordninger nr. 515/72 af 28. februar 1972 (EFT 1972 I, s. 127) og nr. 2827/77 af 12. december 1977 (EFT L 334, s. 1), sammenholdt med bestemmelserne i Rådets forordning nr. 1463/70 af 20. juli 1970 om indførelse af et kontrolapparat inden for landevejstransport (EFT 1970 II, s. 419), som ændret ved Rådets forordning nr. 2828/77 af 12. december 1977 (EFT L 334, s. 5), er der truffet særlige foranstaltninger for køretøjer beregnet til person- eller godstransport. Når disse er over en vis størrelse og ikke er indsat i rutekørsel, skal de være udstyret med et mekanisk kontrolapparat, der kan registrere de perioder, hvori køretøjet kører eller står stille, samt hastigheden (fartskraver). Hvis der ikke er installeret fartskraver i køretøjet, skal det kørende personale være i besiddelse af en personlig kontrolbog, hvori de daglige køre- og hviletider samt andre oplysninger skal indføres. Disse bestemmelser er i Det forenede Kongerige blevet indkorporeret især i sections 97, stk. 1, litra a) og b), og 98, stk. 4, i »Transport Act« 1968, som ændret ved lov af 1972 om Det forenede Kongeriges tiltrædelse af De europæiske Fællesskaber, samt ved »Passengers and Goods Vehicles (Recording Equipment) Regulations« 1979. Overtrædelse af disse bestemmelser straffes med bøde indtil 200 £.

Der er dog i fællesskabsforordningerne hjemmel til at fravige de almindelige regler; bl.a. bestemmer artikel 14a i forordning nr. 543/69 — som ændret ved forordning nr. 2827/77 — i stk. 2, at

»Medlemsstaterne kan efter samråd med Kommissionen meddele undtagelser fra denne forordning for så vidt angår følgende former for indenlandsk kørsel:

a) ...

b) ...

c) transport af levende dyr fra landbrugsbedrifter til lokale kvægtorve og omvendt samt *transport af dyrekroppe eller slagteriaffald, som ikke er bestemt til menneskeligt forbrug.*«

Det forenede Kongerige har gjort brug af denne mulighed ved at sætte »Community Road Transport Rules (Exemption) Regulations 1978« (Statutory Instrument 1978/1158), som ændret ved »Community Road Traffic Rules (Exemptions) (Amendment) Regulations 1980« (Statutory Instrument 1980/226) i kraft, hvori regulativ 3 indeholder bestemmelser, der er identiske med bestemmelserne i ovennævnte artikel 14a, stk. 2, litra c).

Den 25. februar, den 29. september og den 3. november 1981 blev der foretaget kontrol af tre varevogne, der tilhørte henholdsvis F. A. Leyland, ejeren af en

virksomhed, der opkøbte levende dyr til slagtning og solgte dyrekroppe og dele af disse, W. Weddel & Co., Ltd., et grossistfirma inden for slagteribranchen, og virksomheden Exeter Hide & Skin Co. Ltd., der behandlede dyreskind efter slagtningen, og før skindene blev leveret til garverne. Den første medførte enogtyve okseforfjerdinger og et bryststykke, den anden dele af forfjerdinger og bagfjerdinger af okse- og lammekød, samt kasser med slagteaffald, kyllingelår og dybfrossent oksekød, og en tredje ugarvede fåreskind. I de to første tilfælde konstateredes det, at der ikke var installeret fartskriver i køretøjerne, mens førerne var forsynet med en personlig kontrolbog, der var forskriftsmæssigt ført; i det sidste tilfælde viste det sig, at føreren ikke var i besiddelse af en personlig kontrolbog.

Der blev indledt retsforfølgning mod ejerne af de nævnte køretøjer for overtrædelse af bestemmelserne i fællesskabsforordningerne og de ovennævnte britiske love. De tiltalte bestred, at bestemmelserne om fartskrivere og personlige kontrolbøger gjaldt for dem, idet de gjorde gældende, at den undtagelse, der var omhandlet i artikel 14a, stk. 2, litra c), i forordning nr. 543/69, måtte finde anvendelse. Efter deres opfattelse refererende ordene »som ikke er bestemt til menneskeligt forbrug« i ovennævnte artikel 14a alene til slagterieraffald og ikke til dyrekroppe, således at alle dyrekroppe, hvad enten de er bestemt til ovennævnte forbrug eller ej, er omfattet af undtagelsen fra forordningens almindelige bestemmelser; okse- og lamme-fjerdingerne, som er dele af dyrekroppe, bør betragtes som dyrekroppe i ordets videste betydning; fåreskindene er omfattet af kategorien slagterieraffald »som ikke er bestemt til menneskeligt forbrug«; endelig kunne den omstændighed, at vognene foruden dyrekroppe medførte små mængder af andre varer,

ikke være til hinder for, at undtagelsen fandt anvendelse.

Retterne i første instans tog disse anbringender til følge og frifandt de tiltalte. Sagsøgerne — nemlig politibetjent Alban Derek Kedward, repræsentant for »Licensing Authority« i Yorkshire Traffic Area Michael Paterson og inspektør i trafikministeriet Ronald Edmund Brook, for hvem anklagemyndigheden senere er indtrådt — indbragte sagen for High Court of Justice, nærmere bestemt Divisional Court ved Queen's Bench Division. Denne udsatte sagen ved kendelse af 21. april 1983 og forelagde Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål (der vedrører de tre ovennævnte sager under ét):

- »1. Gælder henvisningen til 'dyrekroppe' i artikel 14a, stk. 2, litra c), i Rådets forordning (EØF) nr. 543/69 af 25. marts 1969 om harmonisering af visse bestemmelser på det sociale område inden for landevejstransport (som ændret ved Rådets forordning (EØF) nr. 515/72 af 28. 2. 1982 og Rådets forordning (EØF) nr. 2827/77 af 12. 12. 1977) (herefter benævnt 'forordningen'):

 - a) alle dyrekroppe, uanset om de er bestemt til menneskeligt forbrug, eller
 - b) kun dyrekroppe, som ikke er bestemt til menneskeligt forbrug?

2. Hvis svaret på spørgsmål 1 er (a), omfatter henvisningen i forordningen

til 'dyrekroppe' da dele af kroppe og, i bekræftende fald, med hvilke begrænsninger? Omfatter henvisningen specielt:

- a) 21 okseforfjerdinger og et bryststykke?
- b) sider eller fjerdinge?
- c) kyllingelår?
- d) slagteaffald?

3. Gælder henvisningen i forordningen til 'slagteriaffald, som ... er bestemt til menneskeligt forbrug':

- a) kun dele af dyr, som er bestemt til menneskeføde, eller
- b) også de dele af dyr, som er bestemt til andet brug, f.eks. dyrefoder eller industriel eller kommerciel anvendelse, dvs. alle dele af dyr undtagen dem, som blot kasseres eller destrueres?

4. Hvis svaret på spørgsmål 3 er (b), ophører delen af dyret da med at være 'slagteriaffald, som ... er bestemt til menneskeligt forbrug', når den behandles første gang med henblik på forarbejdning til sådant brug eller på et senere stadium, og i givet fald hvornår?

5. Gælder henvisningen i forordningen til 'transport af dyrekroppe eller slagteriaffald ...':

- a) kun, når det parti, der transporteres, udelukkende (medmindre der er tale om ubetydelige mængder) består af dyrekroppe eller slagteriaffald, eller

b) også når det parti, der transporteres, i det væsentlige eller delvis (og hvis det er tilfældet da i hvilket forhold) består af dyrekroppe eller slagteriaffald?

Forelæggelseskendelsen er registreret på Domstolens justitskontor den 19. maj 1983.

I medfør af artikel 20 i protokollen vedrørende statuten for EØF-Domstolen er der indgivet skriftlige indlæg af Det forenede Kongeriges regering ved G. Dagtoglou, Treasury Solicitor, som befuldmægtiget, af virksomhederne W. Weddel & Co. Ltd. og Exeter Hide & Skin Co. Ltd., ved advokaterne R. A. Roberts og D. T. Morgan, London, og af Kommissionen for De europæiske Fællesskaber ved ledende juridisk konsulent George Close som befuldmægtiget.

På grundlag af den refererende dommers rapport og efter at have hørt generaladvokaten har Domstolen besluttet at indlede den mundtlige forhandling uden forudgående bevisførelse.

Ved kendelse af 19. oktober 1983 har Domstolen i medfør af procesreglementets artikel 95, stk. 1 og 2, tillige besluttet at henvise sagen til første afdeling.

II — Parternes skriftlige indlæg

Det forenede Kongeriges regering har med hensyn til det første spørgsmål anført, at i betragtning af den meget vide betydning af det ord, der i den engelske version af den omtvistede forordning er anvendt til at betegne affaldet (nemlig ordet »waste«, som generelt anvendes om alle uanvendelige biprodukter fra en hvilken som helst industriel proces), har den pågældende bestemmelse kun mening, hvis man læser ordene dyrekroppe eller slagteriaffald sammen.

Dette kan føre til den opfattelse, at ordene »som ikke er bestemt til menneskeligt forbrug« også må fortolkes således, at de refererer både til dyrekroppe og til slagteraffald. Som følge heraf kan undtagelsen fra de almindelige bestemmelser ikke finde anvendelse på transport af alle dyrekroppe, men kun på transport af dyrekroppe, som ikke er bestemt til menneskeligt forbrug. Anvendelsen af en disjunktiv form i den pågældende bestemmelse og mangelen på et komma efter ordet »slagteraffald« [i den engelske version] støtter dog det modsatte synspunkt. Undtagelsen kunne begrundes med nødvendigheden af hurtigt og uden formaliteter at kunne transportere produkter, som — da de ikke er bestemt til menneskeligt forbrug — sædvanligvis ikke er nedkølede eller dybfrosne, og som derfor lettere kan gå i forrådnelse, idet sådanne produkter er sundhedsfarlige. Dette taler til fordel for det andet alternativ, der er opstillet af den forelæggende ret. Der er imidlertid ikke noget sikkert holdepunkt for denne opfattelse. Hvis fællesskabslovgiveren havde haft til hensigt at lette transporten af kød, der ikke er nedkølet eller dybfrossent, kunne det have været sagt udtrykkeligt i forordningen; desuden er det ikke sikkert, at dyrekroppe, som er bestemt til menneskeligt forbrug, altid transporteres i nedkølet eller dybfrossen tilstand. På den anden side kan man spørge sig selv, hvorfor slagteraffald, som er bestemt til menneskeligt forbrug, ikke er omfattet af undtagelsen; forfatterne til forordningen havde — måske — til hensigt at understrege, at slagteraffald er omfattet af undtagelse, *selv om* det »ikke er bestemt til menneskeligt forbrug«. I det hele taget har den britiske regering ikke foreslået én løsning; den nøjes med at bemærke, at da der er fastsat straf for overtrædelse af den omtvistede bestemmelse, bør den fortolkes på en måde, der er gunstig for borgerne.

Med hensyn til det andet spørgsmål har Det forenede Kongeriges regering fore-

slået, at man ikke holder sig til den strengt bogstavelige betydning af ordet »dyrekroppe«, som omfatter hele kroppen, men snarere henholder sig til sædvanerne inden for handelen med kød og slagterivarer, hvorefter selv fjerdinger betragtes som »dyrekroppe« i ordets videste betydning. Hvis formålet med den omtvistede bestemmelse er at lette transporten af kød, der i sig selv er egnet til menneskeføde, må det heraf sluttes, at undtagelsen bør omfatte alle udskæringer eller parterede dele af dyrekroppe.

Med hensyn til det tredje spørgsmål har den britiske regering anført, at den normale betydning af udtrykket »bestemt til menneskeligt forbrug« er »bestemt til menneskeføde«; den omstændighed, at det engelske udtryk »waste« betegner noget, der er ganske uanvendeligt, og som derfor pr. definition ikke er bestemt til at blive forbrugt på nogen måde, er imidlertid til hinder for denne fortolkning. I hvert fald kan udtrykket efter den britiske regerings opfattelse ikke undergives en mere vidtgående fortolkning, således at det omfatter enhver anvendelse af affaldet, eftersom undtagelsen fra den almindelige regel i så fald ville blive uforklarlig. For at undtagelsen skulle være berettiget, måtte det gøres gældende, at den principielt omfattede alt, hvad der hidørte fra slagtingen, og deraf udledes, at formålet med den omtvistede bestemmelse var at præcisere, at den fandt anvendelse på slagteraffald, selv om det ikke var bestemt til menneskeligt forbrug; man måtte altså acceptere den fortolkning, der allerede lidt tøvende er foreslået med hensyn til det første spørgsmål. Den britiske regering

har dog ikke taget klar stilling selv på dette punkt.

Med hensyn til det fjerde spørgsmål er Det forenede Kongeriges regering af den opfattelse, at slagteraffaldet ikke længere kan være omfattet af undtagelsen, når det er blevet underkastet den første behandling med henblik på forarbejdningen til det endelige brug, da sundhedsfaren hører op med at eksistere fra dette øjeblik. Hvad angår det sidste spørgsmål, er den af den opfattelse, at undtagelsen kun finder anvendelse, hvis de varepartier, der transporteres, udelukkende omfatter dyrekroppe eller slagteraffald, da undtagelsesbestemmelsen kun kan omfatte den aktivitet, der er angivet i den pågældende artikel, og da en mere vidtgående fortolkning kan give anledning til omgæelser og til, at den pågældende regel mister sin tilsigtede virkning.

Firmaerne Weddel og Exeter har med hensyn til det første spørgsmål gjort gældende, at undtagelsen må omfatte alle dyrekroppe, hvad enten de er bestemt til menneskeligt forbrug eller ej; de støtter sig herved til den omtvistede bestemmelses ordlyd og især til anvendelsen af disjunktionen mellem ordene »dyrekroppe« og »slagteraffald«. Herfor taler også den omstændighed, at transport af dyrekroppe, som ikke er bestemt til menneskeligt forbrug, er meget sjælden, idet undtagelsen ikke kan være opstillet med henblik på kun at omfatte et meget begrænset antal omstændigheder.

Med hensyn til det andet spørgsmål mener de, at den omtvistede bestemmelse kun omfatter to kategorier af produkter, der forlader slagteriet efter slagtingen: »dyrekroppe« og »slagteraffald, som ikke er bestemt til menneskeligt forbrug«. Følgelig må dele af dyrekroppe eller slagteaffald betragtes som »dyre-

kroppe« i ordets videste betydning, da de ikke på nogen måde kan betragtes som uspiseligt slagteraffald.

Hvad angår det tredje spørgsmål, følger det af den omtvistede bestemmelses ordlyd og ånd, at udtrykket »menneskeligt forbrug« betyder »menneskeføde«. Eftersom næsten alle dele af slagtede dyr anvendes på en eller anden måde, ville bestemmelsen — hvis man valgte den modsatte fortolkning — være uden mening og praktisk anvendelighed. I virkeligheden henviser udtrykket »slagteraffald, som ikke er bestemt til menneskeligt forbrug«, derfor både til affald, der skal kasseres, og til dele af slagtede dyr, der er bestemt til anden anvendelse end menneskeføde.

Under hensyn til det svar, der er givet på dette spørgsmål, bliver det følgende spørgsmål (det fjerde) uden genstand.

Endelig har *Weddel og Exeter* med hensyn til det femte spørgsmål gjort gældende, at undtagelsen finder anvendelse selv i det tilfælde, hvor det vareparti, der transporteres, også omfatter andre varer end dyrekroppe og slagteraffald, når hovedformålet med kørslen er transport af dyrekroppe og slagteraffald. Denne fortolkning kan især udledes af det formål, undtagelsesbestemmelsen forfølger, samt af forordningens henvisning til »indenlandsk kørsel«; den stemmer i hvert fald overens med meget vigtige praktiske hensyn.

Kommissionen har indledningsvis anført, at den undtagelse fra de almindelige regler, der er hjemlet for transport af dyrekroppe eller slagteraffald, som ikke er bestemt til menneskeligt forbrug, må fortolkes restriktivt ligesom alle andre bestemmelser, der hjemler undtagelser fra en almindelig regel. Den er begrundet i nødvendigheden af at beskytte den offentlige sundhed, da

dyrekroppe og slagteraffald kan være smittebærende, idet de er modtagelige for mikrobiologiske organismer, letfordærlige og ofte indeholder mange bakterier. Det er ønskeligt, at disse produkter når deres bestemmelsessted så hurtigt som muligt, uden at transporten forsinkes, fordi reglerne om maksimal køretid og minimal hviletid eller reglerne om fartskrivere skal overholdes. Da dette er den omtvistede bestemmelses formål, kan fortolkningen af bestemmelsen kun foretages i lyset heraf.

Herefter har Kommissionen med hensyn til de to første spørgsmål anført, at de ord, der i de forskellige sproglige versioner er anvendt til at betegne »dyrekroppe« sigter til »hele det slagtede dyrs krop«, dog — for visse versioners vedkommende — først efter den behandling, der finder sted på slagteriet efter slagtingen. Ifølge sædvanerne inden for branchen må der sondres mellem dyr, der er bestemt til menneskeføde, og dyr, der ikke er det, enten på grund af deres art, eller fordi de er syge og derfor sundhedsfarlige. I det første tilfælde angiver udtrykket dyrekrop dyrets næsten hele krop, efter at en passende behandling har fundet sted. I det andet tilfælde — som selvfølgelig ikke vedrører slagterfaget og handelen med kød — angiver det omtalte udtryk hele dyrets krop. Hvad angår ordene »ikke ... bestemt til menneskeligt forbrug« og problemet, hvorvidt de kun refererer til slagteraffald eller også til dyrekroppe, er der flere sproglige versioner, der er tvetydige, mens udtrykket efter ordlyden i den tyske og den nederlandske version må henvise både til slagteraffaldet og til dyrekroppene; sidstnævnte må derfor lægges til grund.

En gennemgang af sædvanerne inden for branchen samt af de forklarende bemærkninger til den fælles toldtarif viser, at dyrekroppe, der er bestemt til menneskeligt forbrug, og som hidrører fra slagterierne — dvs. langt den største del af dyrekroppene — er genstand for en betydelig handel, og det hører med til normal forretningsdrift at påse, at transporten af dem findes i overensstemmelse med de gældende forordninger. Derimod kan det, når der er tale om dyrekroppe, der ikke er bestemt til menneskeligt forbrug, især kroppe af syge dyr, være meget vigtigt, at bortskaffelsen af dyrekroppene, som kan være sundhedsfarlige, finder sted meget hurtigt. Når det forholder sig sådan, forekommer det logisk kun at anvende undtagelsen på dyrekroppe, der ikke er bestemt til menneskeligt forbrug. Dette bestyrkes af den omstændighed, at bilag I til Rådets direktiv 64/433/EØF af 26. juni 1964 om sundhedsmæssige problemer vedrørende handelen med fersk kød inden for Fællesskabet (EFT C 189 af 20. 8. 1975, s. 31) foreskriver, at dyr, der er slagtet på slagteriet men erklæret uegnede til menneskeføde, skal oplagres i særlige, aflåselige lokaler.

Med hensyn til betydningen af ordet »slagteraffald«, som det tredje spørgsmål omhandler, har Kommissionen anført, at den engelske version anvender ordet »waste«, som i princippet betegner uanvendelige rester; derimod synes de ord, der er anvendt i de øvrige sproglige versioner, snarere at tage sigte på biprodukterne af dyret efter behandlingen af dyrekroppen. For så vidt synes undtagelsen — ud over det virkelige uanvende-

lige affald — at gælde de produkter fra slagtingen, der er bestemt til andet end menneskeføde, f.eks. foder til husdyr, fremstilling af gødning eller sæbe etc. . . . Under hensyn til sædvanerne inden for branchen er det ikke rigtigt at betragte »affald« som varer uden handelsværdi, da biprodukterne fra slagtingen kan opdeles i spiseligt slagteaffald og rester (hvilket også fremgår af den fælles toldtarif) og ikke-spiselige biprodukter, der atter kan opdeles i produkter, der kan anvendes økonomisk, og produkter der skal kasseres. Alt i alt må udtrykket »slagteriaffald«, således som det er anvendt i den omtvistede bestemmelse, fortolkes på den måde, at det betegner alle ikke-spiselige biprodukter fra slagtingen samt de uanvendelige rester, og ikke blot de sidstnævnte. Selv i dette tilfælde er undtagelsen berettiget af grunde, der står i forbindelse med beskyttelsen af den offentlige sundhed. Med hensyn til betydningen af ordene »bestemt til menneskeligt forbrug« fører en gennemgang af de forskellige sproglige versioner til den konklusion, at de sigter til forbrug med henblik på ernæring; denne fortolkning bestyrkes også af sædvanerne inden for branchen.

Hvad angår det fjerde spørgsmål, har Kommissionen under henvisning til grunde, der angår beskyttelsen af den offentlige sundhed, som danner grundlag for undtagelsen og gør den berettiget, anført, at dyrekroppe og slagteriaffald, der ikke er bestemt til menneskeligt forbrug, kan udgøre en fare, indtil den første behandling med henblik på konservering foretages (fjernelse af fedt, rensning, saltning, etc. . . .), hvilket naturligvis kun gælder slagteriaffald, der kan anvendes økonomisk, og ikke det der skal kasseres, idet dette sædvanligvis ikke undergives nogen behandling.

Hvad endelig angår det femte spørgsmål, må det første af de alternativer, der er opstillet af den forelæggende ret, tiltrædes, dels fordi reglens ordlyd ikke danner grundlag for nogen anden fortolkning, dels fordi det ikke er ønskeligt at tilskynde til en blanding af kødprodukter, der er bestemt til menneskeføde, med biprodukter, der er bestemt til andet brug, som kan være skadeligt for sundheden. Denne opfattelse bestyrkes af bestemmelserne i ovennævnte rådsdirektiv af 26. juni 1964, der foreskriver, at kødprodukter under transport og oplagring skal adskilles fra slagteriaffald, der ikke er bestemt til menneskeføde.

Kommissionen har derfor foreslået, at de spørgsmål, der er stillet af den forelæggende ret, besvares således:

1. Den undtagelse, der er hjemlet i artikel 14a, stk. 2, litra c), for så vidt angår dyrekroppe, gælder kun dyrekroppe, der ikke er bestemt til menneskeligt forbrug.
2. Strengt taget kræver det andet spørgsmål ikke noget svar, når henses til svaret på det første spørgsmål, eftersom de produkter, der er omtalt i det andet spørgsmål, er bestemt til menneskeligt forbrug. I hvert fald kan ordet »dyrekroppe« ikke omfatte de dele af dyr, der er opregnet i spørgsmålet. I særdeleshed er det ikke hensigtsmæssigt at anvende en definition, der er indeholdt i en national retsregel specielt med henblik på denne bestemmelse, på en fællesskabsbestemmelse, hvis rækkevidde og formål er forskellig herfra.

3. Det tredje spørgsmål omhandler »slagteriaffald, som ... er bestemt til menneskeligt forbrug«. I virkeligheden taler artikel 14a, stk. 2, litra c), om »slagteriaffald, som ikke er bestemt til menneskeligt forbrug«. Undtagelsen tager ikke sigte på de dele af dyr, der er bestemt til menneskeføde. Undtagelsens rækkevidde bør begrænses til biprodukter fra slagtingen, der ikke er bestemt til menneskeligt forbrug.
4. For så vidt angår biprodukter, der har en vis handelsværdi, bør undtagelsen kun gælde for uforarbejdede biprodukter, dvs. før de undergår den første behandling. Denne behandling skal tilsigte at sikre en konservering af produkterne, og det ville være i modstrid med undtagelsens formål at udstrække den til også at omfatte produkter, der befinder sig på senere forarbejdningsstrin.
5. Undtagelsen bør begrænses til partier, der under transporten består af de i

undtagelsen nævnte produkter. Den bør ikke udstrækkes til at omfatte de tilfælde, hvor det parti, der transporteres, i det væsentlige eller delvis består af dyrekroppe og slagteriaffald, der ikke er bestemt til menneskeligt forbrug, og delvis af andre produkter.

III — Mundtlig forhandling

I retsmødet den 19. januar 1984 er der afgivet mundtlige indlæg af to af de sagsøgte i hovedsagen, W. Weddel & Company Limited og Exeter Hide and Skin Company Limited, ved advokat Alan Pardoe (Lincoln's Inn), der møder for R. A. Roberts og G. D. Cann & Hallett, Solicitors, og af Kommissionen for De europæiske Fællesskaber ved ledende juridisk konsulent George Close som befuldmægtiget.

Generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i samme retsmøde.

Præmisser

¹ Ved kendelse af 21. april 1983, indgået til Domstolen den 19. maj 1983, har High Court of Justice, Queen's Bench Division, Divisional Court, i medfør af EØF-traktatens artikel 177 forelagt Domstolen en række præjudicielle spørgsmål vedrørende fortolkningen af artikel 14a i Rådets forordning nr. 543/69 af 25. marts 1969 om harmonisering af visse bestemmelser på det sociale område inden for landevejstransport (EFT 1969 I, s. 158), som ændret ved Rådets forordninger nr. 515/72 af 28. februar 1972 (EFT 1972 I, s. 127) og nr. 2827/77 af 12. december 1977 (EFT L 334, s. 1).

² Spørgsmålene er blevet rejst under en straffesag mod tre virksomheder, som havde anvendt deres køretøjer til landevejstransport af visse produkter af

animalsk oprindelse, der hovedsagelig var bestemt til menneskeligt forbrug, uden at overholde bestemmelserne i ovennævnte forordning nr. 543/69 eller bestemmelserne i Rådets forordning nr. 1463/70 af 20. juli 1970 om indførelse af et kontrolapparat inden for landevejstransport (EFT 1970 II, s. 419). De produkter, de medførte, var i det første tilfælde dele af forfjerdinger og bagfjerdinger af okser eller lam og kasser med kyllingekød og importeret oksekød, i det andet tilfælde ugarvede fåreskind og i det tredje tilfælde 21 okseforfjerdinger og et bryststykke fordelt på 31 kasser.

- 3 Forordning nr. 543/69 fastsætter regler om sammensætningen af det kørende personale ved landevejstransport, der foretages ved hjælp af bestemte kategorier af køretøjer (artiklerne 5 og 6), om begrænsninger i køretiden (artiklerne 7-10) og om daglige og ugentlige hviletider (artiklerne 11 og 12).
- 4 For at sikre overholdelsen af disse bestemmelser er der fastsat kontrolforanstaltninger, som er forskellige, alt efter om køretøjet anvendes til rutekørsel eller ej. I sidstnævnte tilfælde foreskriver artikel 14, stk. 1, at medlemmerne af det kørende personale skal være i besiddelse af en personlig kontrolbog, som er i overensstemmelse med den model, der fremtræder som bilag til forordningen. Den personlige kontrolbog er med tiden blevet erstattet af et kontrolapparat (fartskriver), som i medfør af ovennævnte forordning nr. 1463/70 skal installeres i køretøjerne.
- 5 Ved artikel 5 i ovennævnte forordning nr. 515/72 blev der i forordning nr. 543/69 indsat en ny artikel 14a, hvortil der ved ovennævnte forordning nr. 2827/77 blev føjet andre stykker. Der andet af disse stykker bestemmer:

»Medlemsstaterne kan efter samråd med Kommissionen meddele undtagelser fra denne forordning for så vidt angår følgende former for indenlandsk kørsel:

- a) ...
- b) ...
- c) transport af levende dyr fra landbrugsbedrifter til lokale kvægtorve og omvendt samt transport af dyrekroppe eller slagteriaffald, som ikke er bestemt til menneskeligt forbrug.«

- 6 Det forenede Kongerige har gjort brug af den mulighed for at meddele undtagelser, der er fastsat i litra c) i artikel 14a, stk. 2, idet det har vedtaget »Community Road Transport Rules (Exemption) Regulations 1978«, som senere er ændret, og hvis regulativ 3 indeholder bestemmelser, der er identiske med bestemmelsen i ovennævnte litra c).
- 7 De tre indstævnte virksomheder har ved den nationale ret påberåbt sig undtagelsen i artikel 14a, stk. 2, litra c). De har gjort gældende, at de transporter, der ligger til grund for straffesagerne, som er rejst mod dem, faldt ind under denne undtagelse, og at de følgelig ikke var forpligtet til at opfylde de krav, fællesskabsbestemmelserne stiller, nemlig at køretøjer, der anvendes til landevejstransport, skal forsynes med fartskrivere, og at medlemmerne af det kørende personale på sådanne køretøjer skal være i besiddelse af en personlig kontrolbog.
- 8 På denne baggrund udsatte den nationale ret sagen og forelagde Domstolen følgende spørgsmål:
- »1. Gælder henvisningen til »dyrekroppe« i artikel 14a, stk. 2, litra c), i Rådets forordning (EØF) nr. 543/69 af 25. marts 1969 om harmonisering af visse bestemmelser på det sociale område inden for landevejstransport (som ændret ved Rådets forordning (EØF) nr. 515/72 af 28. februar 1972 og Rådets forordning (EØF) nr. 2827/77 af 12. december 1977) (herefter benævnt »forordningen«):
- alle dyrekroppe, uanset om de er bestemt til menneskeligt forbrug, eller
 - kun dyrekroppe, som ikke er bestemt til menneskeligt forbrug?
2. Hvis svaret på spørgsmål 1 er (a), omfatter henvisningen i forordningen til »dyrekroppe« da dele af kroppe og, i bekræftende fald, med hvilke begrænsninger? Omfatter henvisningen specielt:
- 21 okseforfjerdinger og et bryststykke?
 - sider eller fjerdinger?
 - kyllingelår?
 - slagteriaffald?

3. Gælder henvisningen i forordningen til »slagteriaffald, som ... er bestemt til menneskeligt forbrug«:
 - a) kun dele af dyr, som er bestemt til menneskeføde, eller
 - b) også de dele af dyr, som er bestemt til andet brug, f.eks. dyrefoder eller industriel eller kommerciel anvendelse dvs. alle dele af dyr undtagen dem, som blot kasseres eller destrueres?

4. Hvis svaret på spørgsmål 3 er (b), ophører delen af dyret da med at være »slagteriaffald, som ... er bestemt til menneskeligt forbrug«, når den behandles første gang med henblik på forarbejdning til sådant brug eller på et senere stadium, og i givet fald hvornår?

5. Gælder henvisningen i forordningen til »transport af dyrekroppe eller slagteriaffald ...«
 - a) kun, når det parti, der transporteres, udelukkende (medmindre der er tale om ubetydelige mængder) består af dyrekroppe eller slagteriaffald, eller
 - b) også når det parti, der transporteres, i det væsentlige eller delvis (og hvis det er tilfældet da i hvilket forhold) består af dyrekroppe eller slagteriaffald?«

Første spørgsmål

- 9 Med det første spørgsmål ønsker den nationale ret oplyst, om undtagelsen i artikel 14a, stk. 2, litra c), i forordning nr. 543/69 omfatter alle dyrekroppe eller kun dem, som ikke er bestemt til menneskeligt forbrug.

- 10 Det forenede Kongeriges regering har i sine skriftlige indlæg til Domstolen gjort gældende, at anvendelsen af den disjunktive konjunktion »eller« mellem ordene »dyrekroppe« og »slagteriaffald« og den omstændighed, at der ikke er et komma efter ordet »slagteriaffald« i den engelske, den franske og den italienske version, viser, at den adjektiviske bestemmelse »som ikke er bestemt til menneskeligt forbrug« kun kan gælde slagteriaffaldet. Regeringen

har dog erkendt, at en fortolkning, hvorefter den adjektiviske bestemmelse også henviser til dyrekroppe, ligeledes er mulig. Virksomhederne Weddel og Exeter, der er indstævnt i hovedsagen, har udtalt sig til støtte for den restriktive fortolkning og har ligeledes anført, at hvis bestemmelsen også skulle gælde for dyrekroppe, ville artikel 14a, stk. 2, litra c), i praksis være uden indhold, fordi transport af dyrekroppe, som ikke er bestemt til menneskeligt forbrug, er meget sjælden.

- 11 Denne fortolkning kan ikke godtages. Som Kommissionen har bemærket, er både den løsning, som Weddel og Exeter og til dels Det forenede Kongeriges regering går ind for, og den modsatte løsning ganske vist teoretisk mulige efter ordlyden af visse sproglige versioner af artikel 14a, stk. 2, litra c), men andre versioner, navnlig den nederlandske, er affattet på en sådan måde, at enhver tvivl udelukkes. I denne version er den adjektiviske bestemmelse »ikke bestemt til menneskeligt forbrug« nemlig placeret før ordet »dyrekroppe« og kan derfor kun omfatte både slagteriaffald og dyrekroppe.
- 12 Den fortolkning, som således kan udledes af de utvetydige sproglige versioner, bekræftes af en analyse af artikel 14a, betragtet i sin helhed og i lyset af den retlige sammenhæng, hvori den indgår.
- 13 I alle de tilfælde, hvor artikel 14a muliggør en undtagelse fra forordning nr. 543/69, er der tale om transportere med særlige karakteristika, enten på grund af benyttelsen af specielle køretøjer, eller på grund af den særlige art af de genstande, der skal transporteres. Det er netop af hensyn til sidstnævnte omstændighed, at forordning nr. 2827/77, der indsatte stk. 2, litra c), i artikel 14a, har fremmet en hurtig transport af dyrekroppe, som ikke er bestemt til menneskeligt forbrug.
- 14 Som Kommissionen med rette har fremført, underkastes sådanne dyrekroppe, til forskel fra dem, som er bestemt til menneskeligt forbrug, ikke nogen egentlig behandling, der gør det muligt at opbevare dem eller at undgå risiko for smitte. Som følge heraf er det nødvendigt at videretransportere disse produkter hurtigt, i betragtning af den potentielle fare, som de kan indebære for både menneskers og dyrs sundhed.

- 15 I betragtning af, at transport af dyrekroppe bestemt til menneskeligt forbrug, som udgør en meget betydelig del af omsætningen, kan udføres således, at kravene i forordning nr. 543/69 overholdes, og uden risiko for den offentlige sundhed, er en generel undtagelse til fordel for denne type af transporter ikke velbegrunderet.
- 16 Denne konklusion trænger sig så meget mere på, som artikel 14a, stk. 2, for så vidt som den fastsætter undtagelser fra de almindelige regler i forordning nr. 543/69, ikke kan fortolkes således, at dens virkninger udstrækkes ud over, hvad der er nødvendigt for at beskytte de interesser, som den har til formål at sikre.
- 17 Det første spørgsmål må derfor besvares med, at henvisningen til »dyrekroppe« i artikel 14a, stk. 2, litra c), i Rådets forordning nr. 543/69 af 25. marts 1969 om harmonisering af visse bestemmelser på det sociale område inden for landevejstransport, som ændret ved Rådets forordninger nr. 515/72 af 28. februar 1972 og nr. 2827/77 af 12. december 1977, kun gælder dyrekroppe, som ikke er bestemt til menneskeligt forbrug.
- 18 Under hensyn til besvarelsen af det første spørgsmål er det ikke nødvendigt at besvare det andet spørgsmål.

Tredje spørgsmål

- 19 Med det tredje spørgsmål har den nationale ret i det væsentlige spurgt, om henvisningen i artikel 14a, stk. 2, litra c), til »slagteriaffald, som ikke er bestemt til menneskeligt forbrug« også gælder dele af dyr, som er bestemt til at anvendes til andre formål end menneskeføde.
- 20 Alle de parter, som har indgivet indlæg for Domstolen, har givet udtryk for den opfattelse, at artikel 14a, stk. 2, litra c), ikke blot omfatter uanvendelige rester fra slagtingen, men også ikke-spiselige biprodukter af animalsk oprindelse.

- 21 I den forbindelse bemærkes det, at ordene »menneskeligt forbrug« ifølge normal sprogbrug kun kan betyde »anvendelse som føde for mennesker«. Dette er så meget mere indlysende i forbindelse med artikel 14a, stk. 2, litra c), som slagteriprodukter hyppigst og sædvanligvis anvendes netop til menneskeføde, og det er sådanne produkter, denne bestemmelse vedrører.
- 22 Denne fortolkning er ikke i modstrid med de noget forskellige udtryk, der anvendes i de forskellige sproglige versioner af artikel 14a. Udtryk såsom »déchets d'abattage«, »scarti di macellazione«, »Schlachtabfälle«, »slagteriffald«, »slachtafvalen« og »waste« afspejler nemlig fuldt ud den tanke, at hvad angår anvendelsen af et dyrs krop, har de ikke-spiselige dele — selv om de kan anvendes i andre industrier end levnedsmiddelindustrien, såsom læderindustrien eller gødningsindustrien — en langt mindre værdi og betydning end de spiselige produkter, som ubestrideligt udgør det eneste »primærprodukt« fra slagtingen.
- 23 Det tredje spørgsmål må derfor besvares med, at henvisningen i artikel 14a, stk. 2, litra c), til »slagteriffald, som ikke er bestemt til menneskeligt forbrug«, kun gælder dele af dyr, som ikke er bestemt til menneskeføde.
- 24 Under hensyn til besvarelsen af det tredje spørgsmål er det ikke nødvendigt at besvare det fjerde spørgsmål.

Femte spørgsmål

- 25 Med det femte spørgsmål har den nationale ret i det væsentlige spurgt, om muligheden for undtagelse i artikel 14a, stk. 2, litra c), finder anvendelse, når det parti, der transporteres, også omfatter produkter, der ikke er omfattet af undtagelsen.
- 26 Det bemærkes, at hvis man anerkendte, at transporter var undtaget fra anvendelsen af forordning nr. 543/69, blot fordi de også omfatter dyrekroppe eller slagteriffald, som ikke er bestemt til menneskeligt forbrug, ville der være banet vej for, at bestemmelserne i forordning nr. 543/69 blev sat ud

af spillet. Det ville nemlig være tilstrækkeligt for at undgå anvendelsen af forordningen, at der i det parti, der skulle transporteres, indgik blot en ubetydelig mængde dyrekroppe eller slagteriaffald.

- 27 Denne løsning ville klart være i modstrid med de formål, der forfølges med artikel 14a, som kun tilsigter at undtage særlige former for transport fra anvendelsen af forordning nr. 543/69.
- 28 Det femte spørgsmål må derfor besvares med, at henvisningen i artikel 14a, stk. 2, litra c), til »transport af dyrekroppe eller slagteriaffald« kun gælder transporter, der udelukkende består af dyrekroppe slagteriaffald, som ikke er bestemt til menneskeligt forbrug.

Sagens omkostninger

- 29 De udgifter, der er afholdt af Det forenede Kongeriges regering og af Kommissionen for De europæiske Fællesskaber, som har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke godtgøres. Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale domstol, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN (første afdeling)

vedrørende de spørgsmål, der er forelagt den af High Court of Justice, Queen's Bench Division, Divisional Court, ved kendelse af 21. april 1983, for ret:

1. Henvisningen til »dyrekroppe« i artikel 14a, stk. 2, litra c), i Rådets forordning nr. 543/69 af 25. marts 1969 om harmonisering af visse bestemmelser på det sociale område inden for landevejstransport, som ændret ved Rådets forordninger nr. 515/72 af 28. februar 1972 og nr. 2827/77 af 12. december 1977, gælder kun dyrekroppe, som ikke er bestemt til menneskeligt forbrug.

2. Henvisningen i artikel 14a, stk. 2, litra c), til »slagteriaffald, som ikke er bestemt til menneskeligt forbrug«, gælder kun dele af dyr, som ikke er bestemt til menneskeføde.
3. Henvisningen i artikel 14a, stk. 2, litra c), til »transport af dyrekroppe eller slagteriaffald« gælder kun transporter, der udelukkende består af dyrekroppe og slagteriaffald, som ikke er bestemt til menneskeligt forbrug.

Koopmans

Mackenzie

Stuart

Bosco

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 22. marts 1984.

Justitssekretæren
efter bemyndigelse

D. Louterman

Fuldmægtig

T. Koopmans

Formand for første afdeling

FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT
P. VERLOREN VAN THEMAAT
FREMSAT DEN 19. JANUAR 1984¹

Høje Domstol.

I denne sag forekommer det mig, at Kommissionens indlæg er så fuldstændigt og relevant, at der ikke er noget at tilføje eller ændre. De andre skriftlige og mundtlige indlæg, der er afgivet for Domstolen, var bestemt også meget nyttige. Imidlertid mener jeg ikke, at de kan gendrive Kommissionens meget

overbevisende argumenter. Hvis jeg har forstået det ret, baserede repræsentanten for de to første parter, der er indstævnt i hovedsagen, den fremstilling, som vi lige har hørt, på den engelske version af den omhandlede forordning, samt på visse uklarheder i denne version, som hindrer forståelsen heraf. I sådanne situationer har Domstolen imidlertid, som De ved, i de fleste tilfælde — eller i hvert fald

¹ — Oversat fra fransk.